

היום נלמד בעזרת ה':

פסחים דף פא

בעמוד הקודם אמרה הגמרא שהציץ לא מרצה על טומאת התהום (= טומאת ספק) של זיבה, הגמרא מקשה על כך:

שומרת יום כנגד יום: אישה שראתה דם זיבות יום אחד - צריכה לשמור למחרת את היום השני, שאם תראה בו שוב וכן ביום השלישי שוב - תהא זבה גדולה ותצטרך לספור שבעה נקיים, אבל אם לא תראה תהיה טהורה. ולכן ביום השני היא טובלת ביום וממתינה עד הערב שאז תהיה טהורה. ואם שחטו עליה את הפסח ולאחר מכן ראתה דם – אינה אוכלת מהקרבת כמובן, אבל פטורה מפסח שני. מכאן לכאורה ראייה שהציץ כן מרצה על ספק הטומאה שלה - שמא תראה לאחר מכן ותטמא למפרע?

הגמרא מתרצת שברייאתא זו סוברת כרבי יוסי, ששומרת יום לאחר הטבילה שלה הרי היא טהורה לגמרי מכיון שמקצת היום ככולו, וכשראתה לאחר מכן הרי זו טומאה חדשה (ואינה טומאה למפרע. להלן הגמרא תבאר שיטה זו), ולכן הקרבת הפסח נעשתה כשהיא היתה טהורה.

הגמרא מקשה על רבי יוסי מדברי עצמו:

זב בעל שתי ראיות: שסופר שבעה נקיים, וביום השביעי לאחר שחיטת הפסח ראה זיבה. וכן שומרת יום הנ"ל שראתה לאחר שחיטת הפסח – מטמאין משכב ומושב למפרע, אבל אינם צריכים לעשות פסח שני. לכאורה הם טמאים למפרע, אלא שהציץ ריצה על הקרבן?

דתניא רבי אושעיא: זב שראה זיבה ביום השביעי של ספירת הנקיים שלו - לדעת תנא קמא סותר את כל הימים שכבר ספר וצריך לספור שבעה נקיים מחדש, לדעת רבי יוחנן הרי הוא טהור, מכיון שמקצת היום ככולו ועלתה לו טהרתו כבר בתחילת היום השביעי, והרי הוא מתחיל טומאה חדשה מכאן ולהבא. **ואמר רבי אושעיא** לרבי יוחנן שרבי יוסי סובר כמותו. מכאן שרבי אושעיא סובר בדעת רבי יוסי שמכאן ולהבא הוא מטמא.

(המשך בדף הבא ↓)

לעיל בסוף הדף הקודם, הסתפק רמי בר חמא: האם הציץ מרצה גם על הכהן הטמא בטומאת התהום (של מת) או רק על הבעלים? רבא רצה לפשוט מהברייתא האומרת ש'לא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד' - שבהכרח מדובר על כהן שנטמא בטומאת התהום של שרץ שהציץ לא מרצה עליו, אבל אם נטמא בטומאת תהום של מת הציץ מרצה. הגמרא דחתה שהברייתא מדברת על הבעלים של הקרבן שאם נטמאו בטומאת התהום של זיבה הציץ לא מרצה.

עבשיו לאחר שלמדנו שדעת רבי יוסי שטומאת זיבה היא מכאן ולהבא, אם כן לא שייך כלל למעט את הבעלים שהציץ לא ירצה אליהם (שהרי בזמן ההקרבה הם היו טהורים לגמרי). אם כן חוזרת חזרה הראיה שמדובר בכהן והציץ מרצה על טומאת תהום של מת שלו.

הגמרא מתרצת. הציץ בא למעט טומאת תהום של שרץ של הבעלים, כי הברייתא סוברת שאין שוחטים וזורקים את הפסח על טמאי שרץ, (ולא כמו שדחתה הגמרא לעיל שהברייתא סוברת כמאן דאמר ששוחטים על טמא שרץ, שאז לא היתה אפשרות למעט אותו).

הגמרא חוזרת לשיטת רבי יוסי:

לרבי יוסי זבה גמורה (הרואה שלושה ימים) היכי משכחת לה: והרי כל פעם היא סופרת מחדש?

בשופעת - שראתה שלושה ימים רצופים. או שראתה כל שני בין השמשות - כלומר ביהמ"ש בין יום ראשון לשני, וכן בין יום שני לשלישי. שאין כאן ימים נקיים כלל.

בעי רב יוסף: בהנחה שכהן המקריב פסח הציץ מרצה על טומאת התהום שלו, האם כהן שמקריב קרבן תמיד גם כן ירצה לו הציץ. כלומר האם נלמד את תמיד מפסח? רבה רצה ללמוד בקל וחומר מ'פסח' שלא הותרה בו טומאה ודאית של יחידים - ל'תמיד' שהותרה הטומאה לכהן יחיד כאשר אין כהן טהור שיקריב את התמיד.

א"ל רבי עקיבא: נזיר שנגע ברביעית של דם אינו סותר את נזירותו. רבי עקיבא הקשה על כך מקל וחומר. עצם קטנה כשעורה שהיא קלה בכך שאינה מטמאה באוהל אלא רק במגע ומשא, אם יגע בה הנזיר יטמא - קל וחומר לרביעית דם החמורה שמטמאה באוהל, שאם יגע בה הנזיר יטמא?

ואמר לו רבי אליעזר שכיון שהדין שנזיר שנגע בעצם כשעורה נטמא – זו הלכה למשה מסיני, 'אין לומדים קל וחומר מהלכה' (אלא רק מדבר שמפורש בתורה, כי קל וחומר זו אחת מיג' הדרכים שהתורה נדרשת בהן). לעניננו, טומאת התהום המותרת בניזיר ופסח היא הלכה למשה מסיני, ואי אפשר ללמוד ממנה לקרבן תמיד בקל וחומר.

מהיכן לומדים את ההיתר של 'טומאת התהום' בניזיר ועושה פסח: לדעת ר"א בניזיר נאמר "וְכִי יָמוּת מִתְּעֵלָיו..." - במחזורת עליו כלומר שהטומאה ברורה לו. לדעת ר' יוחנן בעושה פסח נאמר "אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לְנֶפֶשׁ אוּ בְדֶרֶךְ רְחֻקָה לָכֶם אוּ לְדַרְתֵּיכֶם וְעָשָׂה פֶסַח לֵה': בְּחֻדְשׁ הַשְּׁנִי..." - במחזורת לכם כלומר רק כשהטומאה ברורה לכם אז הטמא נדחה מפסח ראשון לשני. ולדעת רשב"ל מכך שנאמר "אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לְנֶפֶשׁ אוּ בְדֶרֶךְ רְחֻקָה" - כמו שדרך היא גלויה כך הטומאה האמורה בפסוק היא גלויה, אבל טומאת התהום שהיא נסתרת אינה פוסלת אותו לעשות את הפסח.

דחיה למקורות הנ"ל: למדנו בברייתא שאפילו אם יש אדם אחד בסוף העולם שמכיר את הטומאה, הרי שכבר אין זו 'טומאת התהום'. ואילו לשיטת ר"א כל זמן שהניזיר בעצמו לא יודע עליה הרי היא 'טומאת התהום' למרות שכולם חוץ ממנו יודעים עליה (= 'במחזורת עליו'), ולדעת ר"י רק אם הכירו בה לפחות שני אנשים אין היא 'טומאת התהום' (= 'במחזורת לכם'), ולדעת רשב"ל רק אם כל העולם יודע מהטומאה אין היא 'טומאת התהום' אבל אם חלק מהעולם לא יודעים ממנה הרי היא 'טומאת התהום', וזה לא כדברי הברייתא הנ"ל שאפילו אם רק אדם אחד יודע ממנה אין היא 'טומאת התהום'.

למסקנת הגמרא - 'טומאת התהום' היא הלכה למשה מסיני.

אמר מר בר רב אשי: הציץ מרצה על טומאת התהום רק כאשר הטומאה נודעה לו לאחר שכבר נזרק הדם.

קושיא מברייתא: המוצא מת מושכב לרחבה של הדרך (= והוא עבר שם ובוודאי שנגע בו או האהיל עליו ונטמא), הוא טמא לעניין אכילת תרומה (= שלא הותרה בה 'טומאת התהום') וטהור לעניין נזיר ועושה פסח. כשהברייתא אומרת 'טמא' או 'טהור' הכוונה להבא, ומותר לזרוק עליהם את הדם, וזה סותר לדברי מר בר רב אשי הנ"ל.

גופא: המוצא מת מושכב לרחבה של הדרך וכו' אם יש לו מקום לעבור הוא טהור אפילו לתרומה, משום ספק האם הוא האהיל עליו או לא, וזהו ספק טומאה ברה"ר.

אם המת טמון בתבן / בעפר / בצורות אבנים הרי זו 'טומאת התהום', לפי שיתכן שאף אחד לא יודע ממנו. אבל אם המת נמצא בתוך מים / אפילה / נקיקי הסלעים אין זו 'טומאת התהום', לפי שהטומאה לא מכוסה ונעלמת שהרי אפשר להציץ שם ולראות.

משנה: נטמא הקרבן פסח כשהוא שלם או רובו, שורפים אותו לפני בית המקדש מעצי המערכה (= העצים המיועדים לאש המערכה שעל המזבח). הגמרא תבאר ששרפום לפני המקדש שהוא מקום שהרבים מצויים שם כדי לביישם שלא נזהרו מן הטומאה.

ואם נטמא מיעוטו, וכן הבשר הנותר מהפסח לאחר זמן אכילתו, שורפים אותו בחצרותיהם מהעצים שלהם. והקמצנים וצרי העין היו שורפים את המעט שנטמא ואת הנותר לפני המקדש מעצי המערכה.